

ТЪЛКУВАТЕЛНО РЕШЕНИЕ

№ 1

София, 13 април 2023 година

Върховният касационен съд на Република България, Общо събрание на Наказателната колегия, в съдебно заседание на тридесети март две хиляди двадесет и трета година в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: ЛАДА ПАУНОВА

ПРЕДСЕДАТЕЛИ НА ОТДЕЛЕНИЯ:

ГАЛИНА ТОНЕВА, МИНА ТОПУЗОВА, АНТОАНЕТА ДАНОВА

ЧЛЕНОВЕ:

**РУЖЕНА КЕРАНОВА
БИЛЯНА ЧОЧЕВА
БЛАГА ИВАНОВА
ТЕОДОРА СТАМБОЛОВА
ДАНИЕЛА АТАНАСОВА
БИСЕР ТРОЯНОВ
РУМЕН ПЕТРОВ
СПАС ИВАНЧЕВ
ПЕТЯ ШИШКОВА
МАЯ ЦОНЕВА
ВАЛЯ РУШАНОВА
МИЛЕНА ПАНЕВА
ХРИСТИНА МИХОВА**

**КРАСИМИР ШЕКЕРДЖИЕВ
КРАСИМИРА МЕДАРОВА
НЕВЕНА ГРОЗЕВА
НАДЕЖДА ТРИФОНОВА
ПЕТЯ КОЛЕВА
ЕЛЕНА КАРАКАШЕВА
ДЕНИЦА ВЪЛКОВА
ДИМИТРИНА АНГЕЛОВА
МАРИЯ МИТЕВА
ТАТЯНА ГРОЗДАНОВА
ДАНИЕЛ ЛУКОВ
БОНКА ЯНКОВА**

с участието на секретаря Мира Недева

сложи за разглеждане тълкувателно дело № 1 по описа за 2022 година, докладвано от съдия Блага Иванова.

Главният прокурор на Република България, на основание чл. 125 от Закона за съдебната власт /ЗСВ/, е направил искане Общото събрание на Наказателната колегия /ОСНК/ на Върховния касационен съд /ВКС/ да постанови тълкувателно решение по повод констатирана противоречива съдебна практика при налагане на допълнителното кумулативно наказание по чл. 37, ал. 1, т. 7 от НК: „лишаване от право да се управлява моторно превозно средство“, на основание чл. 343г от НК, на деец, чиято наказателна отговорност е определена при условията на чл. 55 от НК.

В искането е формулиран следният въпрос:

Разпоредбата на чл. 343г от НК по отношение на кумулативно предвиденото наказание „лишаване от право“ по чл. 37, ал. 1, т. 7 от НК изключва ли приложението на чл. 55, ал. 3 от НК в случаите, в които основното наказание за извършено престъпление по чл. 343, чл. 343а, чл. 343б и чл. 343 в, ал.1 от НК, е определено при условията на чл. 55 от НК?

Общото събрание на съдиите от Наказателната колегия на Върховния касационен съд, в изпълнение на правомощията си по чл. 124, ал. 1, т. 1 от Закона за съдебната власт и по чл. 124 от Конституцията на Република България, за да се произнесе, взе предвид следното:

В съдебната практика са формирани две разнопосочни становища.

Според първото, разпоредбата на чл. 343г от НК не изключва приложението на чл. 55, ал. 3 от НК, когато наказанието е определено при хипотезата на чл. 55 от НК.

Според второто становище, разпоредбата на чл. 343г от НК изключва приложението на чл. 55, ал. 3 от НК, когато наказанието е определено при условията на чл. 55 от НК.

Основното различие в двете становища се свежда до начина, по който се тълкува употребеният от законодателя израз в нормата на чл. 343г от НК: „във всички случаи“.

Правилно е становището, според което изразът има за цел да обхване всички състави на транспортни престъпления, изброени в чл. 343г от НК, които са четири: чл. 343, чл. 343а, чл. 343б и чл. 343в, ал. 1 от НК. Използваният от законодателя израз семантично е равнозначен на израза „в тези случаи“ /в изброените такива/ се налага кумулативно по-леко наказание: „лишаване от право да се управлява моторно превозно средство“ по чл. 37, ал. 1, т. 7 от НК. Формулировката, използвана в чл. 343г от НК, позволява да се обобщят всички състави на транспортни престъпления, включени в тази норма, за които, наред с основното наказание „лишаване от свобода“, се предвижда допълнително кумулативно наказание „лишаване от право да се управлява моторно превозно средство“. Аналогично би било, ако законодателят е избрал друг подход за формулиране на същото правно положение, а именно: за всяко транспортно престъпление да бъде предвидено допълнително наказание, наред с основното такова. Въпрос на законодателна преценка е кой подход да бъде използван, но и в двата случая целта е да бъдат формулирани санкционните последици в пълния им обем.

Отговорът на поставения за тълкуване въпрос е свързан с хронологичното проследяване на уредбата, касаеща санкционирането на транспортните престъпления в наказателния закон.

В чл. 343, ал. 4 от НК /ДВ, бр. 54 от 1978 г./ е предвидено допълнително наказание „лишаване от права“ по чл. 37, т. 6 и 7, като е използван изразът „във всички случаи на предходните алинеи“. В отделните алинеи на чл. 343 от НК са очертани три състава на транспортно престъпление: основен, квалифициран и привилегирован. Задължително за налагане при всеки от тях е наказанието „лишаване от свобода“, а допълнително кумулативно определимо е „лишаване от права“ по чл. 37, т. 6 и 7 от НК. В този случай, законодателят е очертал признаците на трите състава в самостоятелни алинеи, в които е предвидил основното наказание „лишаване от свобода“, а допълнителното такова, в друга

алинея на същия текст. Наказването и в трите възможни хипотези е постигнато с формулировката „във всички случаи на предходните алинеи“ /чл. 343, ал. 4 от НК/.

През 1982 г. е създаден чл. 343а от НК /ДВ, бр. 28 от 1982 г./, в който е очертан привилегирован състав на транспортно престъпление. Основното наказание за престъпната проява по чл. 343 от НК, както и за тази по чл. 343а от НК, е „лишаване от свобода“. Допълнителното кумулативно наказание, относимо към чл. 343 и чл. 343а от НК, е залегнало в новосъздадения текст: чл. 343б от НК, който предвижда, че „във всички случаи по чл. 343 и 343а“, съдът постановява и „лишаване от право“ по чл. 37, т. 7 от НК.

През 1995 г., с ДВ, бр. 50 от 1995 г., е направена законодателна промяна в уредбата на транспортните престъпления. Създадени са нови състави на престъпни прояви в областта на транспорта: чл. 343б и чл. 343в от НК. Тогава е формулиран чл. 343г от НК, действащ и понастоящем, в който е предвидено кумулативно по-леко наказание „лишаване от право да се управлява моторно превозно средство“, относимо към изброените в нормата случаи.

Проследяването на измененията в НК дава основание да се направи извод, че законодателят е избрал обобщаващ подход при създаване на чл. 343г от НК, като е целял в една разпоредба да включи случаите, при които се налага кумулативно наказание „лишаване от право да се управлява моторно превозно средство“, при извършено престъпление по чл. 343, чл. 343а, чл. 343б, чл. 343в, ал. 1 от НК.

Приложението на чл. 55, ал. 3 от НК в случаите по чл. 343г от НК би могло да бъде изключено, ако двете норми се намират в съотношение на специална към обща такава. Чл. 343г от НК не носи белезите на специална разпоредба и не би могла да дерогира чл. 55, ал. 3 от НК, тъй като между тях не се поражда конкуренция. Спецификата на чл. 343г от НК я очертава като норма от особената част на НК, имаща за цел да обхване хипотезите, при които се налага кумулативно по-леко наказание, наред с основното такова. Разпоредбата на чл. 55 /и ал. 3/ от НК се намира в общата част на НК и доколкото в закона липсват ограничаващи приложението ѝ правила, тя се явява универсално приложима към нормите от особената част. Неприемливо е разбирането, че използваният в чл.

343г от НК израз „във всички случаи“, има за цел да предвиди, че налагането на допълнителното наказание „лишаване от право да се управлява моторно превозно средство“ е императивно и не зависи от приложението на чл. 55 от НК. Разбирането би могло да бъде споделено само при наличие на такава формулировка в закона, която изрично съдържа забрана за приложение на чл. 55, ал. 3 от НК, в случаите по чл. 343г от НК. Доколкото в Наказателния кодекс липсва правило, ограничаващо чл. 55, ал. 3 от НК, отнесено към чл. 343г от НК, съдът разполага с правомощие да прецени дали да определи допълнителното по-леко наказание „лишаване от право да се управлява моторно превозно средство“, когато е наложил основното наказание при условията на чл. 55 от НК.

Най-същественият аргумент относно възможността да се приложи чл. 55, ал. 3 от НК, в случаите по чл. 343г от НК, произтича от систематичното място на първата норма - в общата част на НК, което предопределя нейната универсална приложимост спрямо разпоредбите от особената част. Аргумент в същата насока може да бъде изведен, като бъде съобразена формулировката на други норми от особената част, съдържащи наказание „лишаване от права“, за които в съдебната практика липсва спор, че е приложим чл. 55, ал. 3 от НК. Такива са чл. 160, чл. 202, ал. 3, чл. 203, ал. 2, чл. 282, ал. 3, чл. 282а, чл. 301, ал. 4 от НК, а чл. 343г от НК съдържателно не се различава от тях. Следователно, не би могло да бъде подкрепено становище, според което е допустимо да възникне различие в съдебната практика по приложение на чл. 55, ал. 3 от НК, което да касае единствено транспортните престъпления, обхванати от чл. 343г от НК.

Налагането на наказание като специфична правосъдна дейност се основава на принципите на законност и индивидуализация на наказанието. Принципът на законност се проявява по два начина. Първо, въз основа на правната квалификация се установяват санкционните последици от деянието, тоест, какво е предвиденото наказание, дали то е единично или съдържа комплекс от санкции. Съдът взема предвид и нормата на чл. 343г от НК с оглед налагане на кумулативното наказание „лишаване от право да се управлява моторно превозно средство“ по чл. 37, ал. 1, т. 7 от НК. Второ, съдът отмерва наказанието в пределите, определени от санкционната част на материалната наказателноправна норма, съдържаща състав на престъпление. Наред с това, прилага и разпоредби от общата част, които имат отношение към извършеното престъпление, като

например, опит по чл. 18, съучастие по чл. 20, продължавано престъпление по чл. 26, редукция на наказанието за непълнолетни по чл. 63 от НК.

При определяне на наказанието се прилага принципът за индивидуализация, който изисква да се съобразят установените по делото смекчаващи и отегчаващи обстоятелства и да се постигне съответствие на наложеното наказание със спецификата на конкретния случай. Този принцип предполага да бъдат реализирани целите по чл. 36 от НК, а наказанието да отговори на законовия критерий за справедливост по чл. 348, ал. 5 от НПК. Независимо че нормата на чл. 55 от НК систематично предхожда чл. 56 и 57 от НК, тя се прилага след установяване на релевантните за наказателната отговорност обстоятелства, когато съдът приеме, че са налице многобройни и/или изключителни смекчаващи обстоятелства, респективно, когато бъде направен положителен извод относно втората кумулативна предпоставка на чл. 55 от НК. Когато съдът определи основното наказание при условията на чл. 55 от НК, той може да реши да не наложи допълнителното по-леко наказание, като приложи ал. 3. Това е в съответствие с принципите за определяне на наказанието и преди всичко, с принципа за индивидуализация и привеждане на наказанието в съответствие с особеностите на конкретния случай.

С оглед на изложеното, ОСНК на ВКС прие, че е правилно становището, според което разпоредбата на чл. 343г от НК относно кумулативното наказание по чл. 37, ал. 1, т. 7 от НК не изключва приложението на чл. 55, ал. 3 от НК, когато основното наказание за извършено престъпление по чл. 343, чл. 343а, чл. 343б и чл. 343в, ал. 1 от НК, се налага при условията на чл. 55 от НК.

По тези съображения и на основание чл.124, ал.1 от Закона за съдебната власт, Общото събрание на съдиите от Наказателната колегия на Върховния касационен съд на Република България

Р Е Ш И :

Разпоредбата на чл. 343г от НК по отношение на кумулативно предвиденото наказание „лишаване от право“ по чл. 37, ал. 1, т. 7 от НК не изключва приложението на чл. 55, ал. 3 от НК в случаите, в които основното наказание за извършено престъпление по чл. 343, чл. 343а, чл. 343б и чл. 343в, ал. 1 от НК, е определено при условията на чл. 55 от НК.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

ЛАДА ПАУНОВА.....

ПРЕДСЕДАТЕЛИ НА ОТДЕЛЕНИЯ:

ГАЛИНА ТОНЕВА

МИНА ТОПУЗОВА.....

АНТОАНЕТА ДАНОВА

ЧЛЕНОВЕ:

РУЖЕНА КЕРАНОВА.....

БИЛЯНА ЧОЧЕВА.....

БЛАГА ИВАНОВА.....

ТЕОДОРА СТАМБОЛОВА.....

ДАНИЕЛА АТАНАСОВА.....

БИСЕР ТРОЯНОВ.....

РУМЕН ПЕТРОВ.....

СПАС ИВАНЧЕВ.....

ПЕТЯ ШИШКОВА.....

МАЯ ЦОНЕВА.....

ВАЛЯ РУЩАНОВА.....

МИЛЕНА ПАНЕВА.....

ХРИСТИНА МИХОВА.....

КРАСИМИР ШЕКЕРДЖИЕВ.....
КРАСИМИРА МЕДАРОВА.....
НЕВЕНА ГРОЗЕВА.....
НАДЕЖДА ТРИФОНОВА.....
ПЕТЯ КОЛЕВА.....
ЕЛЕНА КАРАКАШЕВА.....
ДЕНИЦА ВЪЛКОВА.....
ДИМИТРИНА АНГЕЛОВА.....
МАРИЯ МИТЕВА.....
ТАТЯНА ГРОЗДАНОВА.....
ДАНИЕЛ ЛУКОВ.....
БОНКА ЯНКОВА.....